

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

Quid Sit Sacrificium, Et Quae Sint Sacrificii Species.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

errorum, pauca ad hunc locum addemus. Multa de sacrificio in Cœ-
 futatione dixerunt, cum nos in Confessione nostra consulto, hunc
 men propter ambiguitatem vitauerimus. Rem exposuimus, quia
 crificium isti nunc intelligant, quorum improbamus abusus. Non
 male detortas scripturas explicemus, necesse est initio, quia
 crificium exponere. Toto iam decennio infinita pene volumina
 derunt aduersarij de sacrificio, neq; quisquam eorum definitum
 sacrificij hæcenus posuit. Tantum arripiunt nomen sacrificij, vel
 scripturis, vel ex Patribus. Postea affigunt sua somnia, quæ
 sacrificium significet, quicquid ipsis libet.

QVID SIT SACRIFICIUM, ET
 QUÆ SINT SACRIFICII
 SPECIES.

SOCRATES in Phædro Platonis ait, se maxime cupidum
 diuisionum, quod sine his nihil neq; explicari dicendo, neq;
 ligi possit, ac si quem deprehenderit peritum diuidendi, hunc
 se affectari, eiusq; tanquam Dei, vestigia sequi. Et inbet diuidentem
 in ipsis articulis membra secare, ne quod membrum, mali coqui-
 re, quassatum frangat. Sed hæc præcepta aduersarij magnifice
 temnunt, ac vere sunt iuxta Platonem κακοὶ μάγιστροί, facit
 membra corrumpentes, quemadmodum intelligi poterit, cum
 sacrificij recensuerimus. THEOLOGO recte solet di-
 guere Sacramentum & sacrificium. Sit igitur genus horum, vel
 monia, vel opus sacrum. Sacramentum est ceremoniæ, vel opus,
 quo Deus nobis exhibet hoc, quod offert annexa ceremoniæ
 sio, vt Baptismus est opus, non quod nos Deo offerimus, sed
 Deus nos baptizat: videlicet, minister vice Dei, & hic offert
 hibet Deus remissionem peccatorum, &c. iuxta promissionem,
 crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Econtra. Sacrificium
 ceremonia, vel opus, quod nos Deo reddimus, vt eum honore
 mus, Sunt autem sacrificij species proximæ duæ, nec sunt paræ.
 Quoddam est sacrificium propitiatorium, id est, opus satisfactorium
 pro culpa, & pœna, hoc est, reconcilians Deum, seu placans
 Dei, seu quod meretur alijs remissionem peccatorum. Altera
 cies est sacrificium εὐχαριστικόν, quod non meretur remissionem
 catorum, aut reconciliationem, sed fit à reconciliatis, vt pro
 remissione peccatorum, & pro alijs beneficijs acceptis, gratias
 mus, seu gratiam referamus. Hæc duas species sacrificij
 gnopere oportet & in hac controuersia, & in alijs multis dispu-

in conspectu, & ob oculos positas habere, & singulari diligenter auendum est, ne confundantur. Quod si modus huius libri pateatur, rationes huius diuisionis adderemus. Habet enim satis multa testimonia in Epistola ad Ebraeos & alibi. Et omnia sacrificia Leuitica ad hæc membra referri, tanquam ad sua domicilia, possunt. Dicebantur enim in lege, quædam propitiatoria sacrificia propter significationem, seu similitudinem, non quod mererentur remissionem peccatorum coram Deo. Sed quia merebantur remissionem peccatorum, secundum iusticiam legis, ne illi pro quibus fiebant excluderentur ab ista politia. Dicebantur itaque propitiatoria, pro peccato, pro delicto holocaustum. Illa vero erant *εὐχαριστικά*, oblatio, libatio, retributiones, primitiæ, decimæ.

Sed reuera vnicum tantum in mundo fuit sacrificium propitiatorium, videlicet mors Christi, vt docet Epistola ad Ebraeos, quæ ait: Impossibile est sanguine tauro- rum, & hircorum, auferri peccata. Et paulo post de voluntate Christi: In qua voluntate sanctificati sumus, per oblationem corporis Iesu Christi, semel. Et Esaias interpretatur legem, vt sciamus mortem Christi vere esse satisfactionem pro peccatis nostris, seu expiationem, non ceremonias legis, quare ait: Postquam posuerit animam suam, hostiam pro delictis, videbit semen longæuum, &c. Nam vocabulum *ὄρν* quo hic vsus est, significat hostiam pro delicto, quæ in lege significauit, quod ventura esset hostia quædam satisfactura pro peccatis nostris, & reconciliatura Deum, vt scirent homines, quod non propter nostras iusticias, sed propter aliena merita, videlicet Christi, velit Deus nobis reconciliari. Paulus idem nomen *ὄρν* interpretatur peccatum, Roman. 8. De peccato damnauit peccatum, id est, peccatum puniuit de peccato, id est, per hostiam pro peccato. Significantiæ verbi facilius intelligi potest ex moribus gentium, quos videmus ex præterum sermonibus male intellectis acceptos esse. Latini vocabant piaculum, hostiam, quæ in magnis calamitatibus vbi insigniter videbatur Deus irasci, offerebatur ad placandam iram Dei, & irascere aliquando humanis hostijs, fortassis quia audierant quantum humanam hostiam placaturam esse Deum toti generi humano. Græci alibi *καθάρματα*, alibi *προσφύματα* appellauerunt. Intelligunt igitur Esaias & Paulus, Christum factum esse hostiam, hoc est, piaculum, vt ipsis meritis, non nostris reconciliaretur Deus. Manet ergo hoc in causa, quod sola mors Christi, est vere propitiatorium sacrificium. Nam Leuitica illa sacrificia propitiatoria, tantum sic appellabantur ad significandum futurum piaculum. Propterea similitudine quadam erant satisfactiones redimentes iusticiam legis,

ne ex politijs, excluderentur isti qui peccauerant. Debebant autem cessare post reuelatum Euangelium. Et quia cessare in Euangelij reuelatione debebant, non erant vere propitiationes, cum Euangelium ideo promissum sit, vt exhibeat propitiationem.

Nunc qua sunt sacrificia ἐὺχαριστία, quæ vocantur sacrificia laudis, prædicatio Euangelij, fides, inuocatio, gratiarum actio, confessio, actiones sanctorum, Imo omnia bona opera sanctorum. Hæc sacrificia non sunt satisfactiones pro facientibus, vel applicabiles pro illis quæ mereantur eis ex opere operato remissionem peccatorum, seu conciliationem. Fiunt enim à reconciliatis. Et talia sunt sacrificia noui Testamenti, sicut docet Petrus 1. Petri 2. Sacerdotium sanctum vt offeratis hostias spirituales. Opponuntur autem hostiæ spirituales non tantum pecudibus, sed etiam humanis operibus ex opere operato, quia spirituale significat motus Spiritus sancti in nobis. Idem docet Paulus Roman. 12. Exhibete corpora vestra, hostiam uiuentem, sanctam, cultum rationalem. Significat autem cultus rationalis, cultum in quo Deus intelligitur, mente apprehenditur, et motibus timoris, & fiducie erga Deum. Opponitur igitur sacrificium cultui Leuitico, in quo pecudes mactabantur, sed etiam cultum in quo fingitur opus ex opere operato offerri. Idem docet Epistola ad Hebræos Cap. 13. Per ipsum offeramus hostiam laudis semper. Et addit interpretationem, id est, fructum labiorum confidentium mine eius. Labet offerre laudes, hoc est, inuocationem, gratiarum actionem, confessionem & similia. Hæc valent non ex opere operato, sed propter fidem. Id monet particula per ipsum offeramus, hæc est, fide in Christum.

IN SUMMA cultus noui Testamenti est spiritualis, hoc est, est iusticia fidei in corde, & fructus fidei. Hæc abrogat Leuiticos cultus. Et Christus ait Iohan. 4. Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater requirit, qui adorent eum. Deus est spiritus, & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. Hæc sententia clare damnat opinionem de sacrificijs, quæ fingunt ex opere operato valere, & docet quod oporteat spiritu, id est, motibus cordis & fide adorare. Idem & Propheta damnat in veteri Testamento opinionem populi de opere operato, & docent iusticiam, & sacrificia spiritus, Ieremias. Non sum locutus cum patribus vestris, & non præcepi eis in die, eduxi eos de terra Aegypti, de holocaustis & victimis, Sed hoc vobis præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, &c. Quomodo existimemus Iudæos hanc concionem excepisse, quæ videtur palam pugnare cum Moysè. Constabat enim Deum præcepisse patribus de holocaustis ac victimis, sed Ieremias opinione de sacrificijs damnat, hanc non tradiderat Deus, videlicet, quæ

alm ex opere operato placarent eum. Addit autem de fide, quod hoc præceperit Deus, Audite me, hoc est, credite mihi, quod ego in Deo vester, quod velim sic innotescere, cum misereor & adiuro, nec habeam opus vestris victimis: confidite, quod ego velim esse Deus, iustificator, saluator, non propter opera, sed propter verbum & promissionem meam, à me vere & ex corde petite, & expectate auxilium.

D A M N A T opinionem de opere operato & Pfalm. 49. Qui repudiatis victimis, requirit inuocationem: Nunquid manducabo carnes taurorum, &c. Inuoca me in die tribulationis tue, & eripiam te, & honorificabis me. Testatur hanc esse veram

interpretationem, hunc esse verum honorem, si ex corde inuocemus ipsum. Item Pfalm. 39. Sacrificium & oblationem noluiisti, Aures autem aperuisti mihi, id est, verbum mihi proposuisti, quod audirem, & requirit, vt credam verbo tuo, & promissionibus tuis, quod vere velis misereri, optulari, &c. Item Pfalm. 50. Holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humilatum Deus non despicies. Item Pfalm. 4. Sacrificate sacrificium iustitiae, & sperate in Domino. Iubet sperare, & dicit, id esse iustum sacrificium, significans cetera sacrificia non esse vera, & iusta sacrificia.

Et Pfalm. 117. Sacrificabo hostiam laudis, & nomē Domini inuocabo. Vocat inuocationem hostiam laudis. Sed plena est scriptura talibus testimonijs, quæ docent, quod sacrificia ex opere operato non reconciliant Deum, Ideoq; in nouo Testamento abrogatis cultibus Leuiticis docet fore, vt noua & munda sacrificia fiant, videlicet, fides, inuocatio, gratiarum actio, confessio & prædicatio Euangelij, afflictiones propter Euangelium, & similia.

E T de his sacrificijs loquitur Malachias: Ab ortu solis vsq; ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & oblatio munda. Hunc locum detorquent aduersarij ad missam, & allegant autoritatem Patrum. Facilis est autem responsio, quod vt maxime loqueretur de missa, non sequatur, Missam ex opere operato iustificare, aut applicatam alijs mereri remissionem peccatorum, &c. Nihil horum dicit Propheta, quæ monachi & sophistæ impudenter assingunt.

C A E T E R V M ipsa propheta verba ostendit sententiam. Primum enim hoc proponunt, magnum fore nomen Domini, Id fit per prædicationem Euangelij. Per hanc enim inuocatur nomen Christi, & misericordia patris in Christo promissa recognoscitur. Prædicatio Euangelij parit fidem in his, qui recipiunt Euangelium, Hi inuocant Deum, hi agunt Deo gratias, hi tolerant afflictiones in confessione, hi bene operantur propter gloriam Christi. Ita fit magnum nomen Domini in gentibus. Incensum igitur & oblatio munda, significant non ceremoniam ex opere operato,

P 2 sed

sed omnia ista sacrificia, per quæ sit magnum nomen Domini, scilicet fidem, inuocationem, prædicationem Euangelij, confessionem, &c. Et facile patimur, si quis hic velit complecti ceremoniam, modo neq; intelligat solam ceremoniam, neq; doceat ceremoniam ex opere operato prodesse. Sicut enim inter sacrificia laudis, hoc est, laudes Dei, complectimur prædicationem verbi, ita laus esse potest seu gratiarum actio, ipsa sumtio cœnæ Domini, sed non ea ex opere operato iustificans aut applicanda alijs, vt mereatur eis remissionem peccatorum, Sed paulo post exponemus, quomodo & ceremoniam sacrificium sit. Verum quia Malachias de omnibus cultibus noui Testamenti, non solum de cœna Domini loquitur, item quia non patet opinioni Pharisaicæ, de opere operato, ideo nihil contra facit, sed magis adiuvat nos. Requirit enim cultus cordis, per quem vere sit magnum nomen Domini.

CITATVR lex Malachias & alius locus, Et purgabit filios Leui, & colabit eos quasi argentum, quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iusticia. Hic locus aperte requirit sacrificia iustorum, quare non patet opinioni de opere operato. Sunt autem sacrificia filiorum Leui, hoc est, docentium in nouo Testamento, prædicatio Euangelij, & fructus prædicationis, sicut Paulus ait Roman. 15. Sacrificio Euangelium Dei, vt oblatio gentium fiat accepta, sanctificata Spiritu sancto, id est, vt gentes fiant hostiæ, acceptæ Deo per fidem, &c. Nam mactatio in lege, significabat, & mortem Christi, & prædicationem Euangelij, qua hanc vetustatem carnis mortificari oportet, & inueniam nouam, & æternam vitam in nobis. Sed aduersarij vbiq; sacrificium men ad solam ceremoniam detorquent, prædicationem Euangelij, & fidem, inuocationem, & similia omittunt, cum ceremonia propter hoc instituta sit. Et nouum Testamentum debeat habere sacrificia contra non ceremonialia pro peccatis facienda, more Leuitici Sacramenti.

ALLEGANT & iuge sacrificium, quod sicut in lege fuit sacrificium, ita Missa debeat esse iuge sacrificium noui Testamenti. Bene cum aduersarijs agitur, si patimur nos vinci allegorij. Constat autem quod allegoriæ non pariunt firmas probationes. Quam nos quidem facile patimur, Missam intelligi iuge sacrificium modo vt tota Missa intelligatur, hoc est, ceremonia cum prædicatione Euangelij, fide, inuocatione, & gratiarum actio. Nam hæc sunt coniuncta, sunt iuge sacrificium noui Testamenti, quia ceremonia propter hæc instituta est, nec ab his diuellenda est. Ideo Paulus ait Quoties comedetis panem hunc, & poculum Domini bibetis, amittite mortem Domini. Illud vero nullo modo sequitur ex hoc Leuitico, quod ceremonia sit opus ex opere operato iustificans, & applicandum pro alijs, vt mereatur eis remissionem peccatorum.

Et typus apte pingit non ceremoniam solam, sed etiam prædicationem Euangelij. In Nume. Cap. 28. Tres ponuntur partes illius quotidiani sacrificij, crematio agni, libatio, & oblatio similæ. Lex habebat picturas seu umbras rerum futurarum. Ideo in hoc spectaculo Christus, & totus cultus noui Testamenti pingitur. Crematio agni significat mortem Christi. Libatio significat ubiq; in toto mundo credentes, illius agni sanguine aspergi per Euangelij prædicationem, hoc est, sanctificari, sicut Petrus loquitur, In sanctificationem spiritus, in obedienciam, & asperionem sanguinis Iesu Christi. Oblatio similæ, significat fidem, inuocationem, & gratiarum actionem in cordibus. Vt igitur in veteri Testamento umbra cernitur, ita in nouo res significata quærenda est, non alius typus tanquam ad sacrificium sufficiens. Quare etiam si ceremonia est memoriale mortis Christi, tamen sola non est iuge sacrificium, sed ipsa memoria est iuge sacrificiū, hoc est, prædicatio, & fides, quæ vere credit Deum morte Christi reconciliatum esse. Requiritur libatio, hoc est, effectus prædicationis, vt per Euangelium asperfi sanguine Christi, sanctificemur, mortificati, ac viuificati. Requiritur & oblatio, hoc est, gratiarum actiones, confessiones, & afflictiones. Sic abiecta Pharisaica opinione de opere operato, intelligamus significari cultum spiritualem, & iuge sacrificium cordis, quia in nouo Testamento corpus bonorum, hoc est, Spiritus sanctus, mortificatio & viuificatio, requiri debent. Ex his satis apparet, typum de iugi sacrificio, nihil contra nos facere, sed magis pro nobis, quia nos omnes partes significatas iugi sacrificio requirimus. Aduersarij falso somniant solum ceremoniam significari, non etiam prædicationem Euangelij, mortificationem & viuificationem cordis, &c. Nunc igitur boni viri facile iudicare poterunt, falsissimam hanc criminationem esse, quod iuge sacrificiū aboleamus. Res ostendit, qui sint Antiochi illi, qui regnum tenent in Ecclesia, qui prætextu religionis trahūt ad se regnum mundi, & abiecta cura religionis & docendi Euangelij, dominantur, belligerantur velut reges mundi, qui nouos cultus instituerunt in Ecclesia. Nam aduersarij in Missa solam retinent ceremoniam, eamq; conferunt publice ad sacrilegum quæstum. Postea fingunt hoc opus applicatum pro alijs, mereri eis gratiam & omnia bona. In concionibus non docent Euangelium, non consolantur conscientias, non ostendunt gratis remitti peccata propter Christum, sed proponunt cultus sanctorum, satisfactiones humanas, traditiones humanas, per has affirmant homines coram Deo iustificari. Et harum quædam cum sint manifeste impie, tamen vi defenduntur. Si qui concionatores volunt perhiberi doctiores, tradunt quæstiones philosophicas, quas neq; populus, neq; ipsi qui proponunt intelligunt.

gunt. Postremo qui sunt tolerabiliores, legem docent, de infirmitate fidei nihil dicunt. Aduersarij in Confutatione miras Tragedias agunt, de desolatione templorum, quod videlicet, stent inornata sine candelis, sine statuis. Has nugas iudicant esse ornatum Ecclesiarum. Longe aliam desolationem significat Daniel, videlicet, ignorantiam Euangelij. Nam populus obrutus multitudine & varietate traditionum atq; opinionum, nullo modo potuit complecti summam doctrinam Christianam. Quis enim vnquam de populo intellexit doctrinam de poenitentia, quam aduersarij tradiderunt? Et hic principuus locus est doctrinam Christianam. Vexabantur conscientia numeratione delictorum & satisfactionibus. De fide, qua gratiam consequimur remissionem peccatorum, nulla prorsus fiebat ab aduersarijs mentio, de exercitijs fidei luctantis cum desperatione, de gratuita remissione peccatorum propter Christum omnes libri, omnes conciones aduersariorum mutae erant. Ad haec accessit horribilis prophano missarum, & alij multi impij cultus in templis. Haec desolatio, quam Daniel describit. **E C O N T R A** Dei beneficia apud nos seruiunt ministerio verbi Sacerdotes, docent Euangelium de beneficijs Christi, ostendunt remissionem peccatorum gratis contingere propter Christum. Haec doctrina avertit firmam conscientiam conscientijs. Additur & doctrina bonorum operum, quae deus praecipit. Dicitur de dignitate atq; vsu Sacramentorum. Quod iuge sacrificium esset vsus Sacramenti, tamen nos magis recurremus, quam aduersarij, quia apud illos Sacerdotes mercede conduntur Sacramento. Apud nos crebrior & religiosior vsus est. Non populus vtitur, sed prius institutus atq; exploratus. Docentur enim homines de vero vsu Sacramenti, quod ad hoc institutum sit, ut sit sigillum, & testimonium gratuita remissionis peccatorum. Ideo debet pauidas conscientias admonere, vt vere statuunt, & credant sibi gratis remitti peccata. Cum igitur & praedicationem Euangelij, & legitimum usum Sacramentorum retineamus, manet apud nos iuge sacrificium. Et si de externa specie dicendum est, frequentia in templis apud nos maior est, quam apud aduersarios. Tenent enim auditoria vtilibus & perspicuis concionibus. Verum aduersariorum doctrinam, nunquam neq; populus, neq; doctores intellexerunt. Et verus ornatus est Ecclesiarum, doctrina pia, vtilis & perspicua, vsus pius Sacramentorum, oratio ardens, & similia. Candelae, vasa aurea, & similes ornatus, decent, sed non sunt proprius ornatus Ecclesiae. Quod si aduersarij in talibus rebus collocantur, sunt in istis numerandi, quos Daniel describit colere Deum in auro & argento.

ALLEGANT & ex epistola ad Hebræos: Omnis Pontifex hominibus assumtus, pro hominibus, constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hinc ratiocinantur, Cum in nouo Testamento sint pontifices & sacerdotes, sequitur quod sic & sacrificiū aliquod pro peccatis. Hic locus vel maxime mouet indoctos, præsertim cum illa pompa Sacerdotij & sacrificiorū veteris testamenti, offunditur oculis. Hæc similitudo decipit imperitos, & iudicent oportere ad eundem modum, apud nos existere aliquod ceremoniale sacrificium applicandum pro peccatis aliorum, sicut in veteri Testamento. Neq; aliud est ille cultus missarum, & reliqua polia Papæ, quam *κακοζήλια* Leuiticæ politia male intellectæ.

Et cum sententia nostra habeat præcipua testimonia, in epistola ad Hebræos, tamen aduersarij locos ex ista epistola truncatos contra nos detorqueant, ut in hoc ipso loco, ubi dicitur Pontificem constitui, ut offerat sacrificia pro peccatis, Scriptura ipsa statim attestat Christum pontificem. Verba præcedentia de Leuitico sacerdotio loquuntur, & significant Leuiticum pontificatum, fuisse imaginem pontificatus Christi. Nam sacrificia Leuitica, pro peccatis, non merebantur remissionem peccatorum coram Deo, tantum erant imago sacrificij Christi, quod vnum futurum erat propitiatorium sacrificium, ut supra diximus. Itaq; epistola magna ex parte, consumitur in hoc loco, quod vetus Pontificatus, & vetera sacrificia non fuerint ad hoc instituta, ut mererentur remissionem peccatorū coram Deo, seu reconciliationem, sed tantum ad significandum futurum sacrificium, vnius Christi. Oportuit enim sanctos in veteri Testamento iustificari fide, & promissione remissionis peccatorum, donandæ propter Christū, sicut & sancti in nouo Testamento iustificantur. Omnes sanctos ab initio mundi sentire oportuit, hostiam & satisfactionem fore pro peccato Christū, qui promissus erat, sicut Esaias docet cap. 53. Cum posuerit animam suam hostiam pro peccato, &c. Cum igitur in veteri Testamento, sacrificia non mererentur reconciliationem, nisi similitudine quadam, merebantur enim reconciliationem politicam, Sed significarent venturum sacrificium: Sequitur vnicum esse sacrificium Christi, applicatum pro aliorum peccatis. Nullum igitur reliquum est in nouo Testamento sacrificium, applicandum pro peccatis aliorum, præter vnum Christi sacrificium in cruce.

TOTA via errant, qui fingunt sacrificia Leuitica coram Deo meruisse remissionem peccatorum, Et hoc exemplo sacrificia applicanda pro alijs in nouo Testamento requirunt, præter mortem Christi. Hæc imaginatio simpliciter obviat meritum passionis Christi, & iusticiam fidei, & corrumpit veteris & noui Testamenti doctrinam, & pro Christo alios mediatores & propitiatores nobis efficit, Pontifices & sacrificulos,

qui quotidie vendunt operam suam in templis. QVAERE
 quis ita argumentatur, oportere in nouo Testamento Pontificem esse, qui pro peccatis offerat, tantum de Christo concedendum est. Et hanc solutionem confirmat tota epistola ad Hebræos. Et id primum esset alios mediatores constituere præter Christum, si aliam functionem applicandam pro peccatis aliorum & recõciliantem Deo præter mortem Christi requireremus. Deinde quia Sacerdos noui Testamenti, est ministerium spiritus, vt docet Paulus 2. Cor. Ideo vnicum habet sacrificium Christi satisfactorium, & appositum pro peccatis aliorum, Cæterum nulla habet sacrificia similitudinibus, quæ ex opere operato applicari pro alijs possint, sed ex alijs Euangelium & Sacramenta, vt per hæc concipiant fidem & ritum sanctum, & mortificentur & viuificentur, quia ministerium spiritus, pugnat cum applicatione operis operati. Est enim ministerium spiritus, per quod Spiritus sanctus efficax est in cordibus, quare habet tale ministerium, quod ita prodest alijs, cum in eis efficax est, cum regenerat & viuificat eos. Id non fit applicatione alieni operis, pro alijs ex opere operato.

OSTENDIMVS rationem, quare missa non iustificet opere operato, nec applicata pro alijs mereatur eis remissionem, quæ utrunq; pugnat cum iusticia fidei. Impossibile est enim remissionem peccatorum contingere, vinci terrores peccati & mortis, vilo opere aut vlla re, nisi fide in Christum, iuxta illud: Iustificati ex fide: patet habemus. Ad hæc ostendimus scripturas, quæ contra nos citantur, non nime patrocinari impiæ opinioni aduersariorum de opere operato. Idq; iudicare omnes boni viri apud omnes gentes possunt: Quæ non pudendus est error Thomæ, qui scripsit corpus Domini semel oblatum in cruce, pro debito originali, iugiter offerri pro quocumque delictis in altari, vt habeat in hoc Ecclesia munus ad placandum Deum. Repudiaudi sunt & reliqui communes errores, quod missa conferat gratiam ex opere operato facienti. Item quod applicata pro alijs etiam iniustis non ponentibus obicem, mereatur eis remissionem peccatorum culpæ & pœnæ. Hæc omnia falsa & impia sunt, præter ab indoctis monachis conficta, & obruunt gloriam palmamque Christi & iusticiam fidei.

ET ex eis erroribus infiniti nati sunt, quantum missæ valeant applicatæ simul pro multis, quantum valeant singulæ pro singulis. Sophistæ habent descriptos gradus meritorum, sicut argentarij gradus ponderum in auro aut argento. Deinde vendunt missam, tanquam precium, ad impetrandum quod quisq; expetit, mercatoribus, vt felix sit negotiatio, venatoribus, vt felix sit venatio, & alia infinita. Postremo transferre eam & ad mortuos, liberant animas applicatione Sacramenti, à peccatis

magis, Cum sine fide nec viuis missa proſit, neq; ex ſcripturis
liberarij afferre vel vnam ſyllabam poſſint, ad deſenſionem iſta-
rum fabularum, quas in Eccleſia magna autoritate docent, neq; Ec-
cleſiæ veteris, neq; patrum teſtimonia habeant.

QVID PATRES DE SACRI- FICIO SENSERINT.

ET quoniam loca ſcripturæ, quæ contra nos citantur, explicauimus, de patribus etiam reſpondendum eſt: non ignoramus Miſſam à patribus appellari ſacrificium, ſed hi non volunt Miſſam ex opere operato, conferre gratiam, & applicatam pro alijs mereri eis remiſſionem peccatorum culpæ & pœnæ. Vbi leguntur hæc portenta verborum apud Patres? ſed aperte teſtantur, ſe de gratiarum actione loqui. Ideoq; vocant *ευχαριſτια*. Diximus autem ſupra ſacrificium *ευχαριſτικόν* non mereri reconciliationem, ſed fieri à reconciliatis, ſicut afflictiones non meretur reconciliationem, ſed tunc ſunt ſacrificia *ευχαριſτικὰ*, quando reconciliati ſuſtinent eas. Et hoc reſponſum in genere ad Patrum diſta, ſatis tuetur nos contra aduerſarios. Certum eſt enim, illa ſigmenta de merito operis operati, nuſquam extare apud Patres. Sed vt tota cauſa magis perſpici poſſit, dicemus & nos de vſu Sacramenti, ea quæ certum eſt, conſentanea eſſe patribus & ſcripturæ.

DE VSV SACRAMENTI, ET DE SACRIFICIO.

VIDEAM bellii homines fingunt cenam Domini inſtitutam eſſe, propter duas cauſas. Primum, vt ſit nota & teſtimonium profeſſionis, ſicut terra forma cuculli, eſt ſignum certæ profeſſionis. Deinde cogitant, præcipue talem notam Chriſto placuiſſe, videlicet conuiuium, vt ſignificaret mutuam inter Chriſtianos coniunctionem atq; amicitiam, quia ſympoſia ſunt ſigna fœderum, & amicitie. Sed hæc opinio eſt ciuilis, nec oſtendit præcipuum vſum reſeruum à Deo traditarum, Tantum de caritate exercenda loquitur, quam homines prophani & ciuiles, vt cunq; intelligunt, De fide non loquuntur, quæ quid ſit, pauci intelligunt.

SACRAMENTA ſunt ſigna voluntatis Dei erga nos, non tantum ſigna ſunt hominum inter ſeſe. Et recte definiunt Sacramenta in nouo Teſtamento eſſe ſigna gratiæ, Et quia in Sacramento duo ſunt, ſignum & verbum. Verbum in nouo Teſtamento eſt promiſſio gratiæ